

ENUNȚURI NEGATIVE FALS INTEROGATIVE ÎN ASPECT CULTUROLOGIC
(ÎN ROMÂNĂ ȘI ENGLEZĂ)

Elena BELINSCHI, dr., conf. univ.

Facultatea de Litere,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Micaela ȚAULEAN, dr., conf. univ.

Facultatea de Litere,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The language is not limited to questions with standard interrogative semantics. This issue is important for analyzing the structural and semantic organization of Romanian/ English simple sentence in theoretical and practical aspects, as well as for practicing Romania/English languages while overcoming interlingual interference. The article discusses the concepts of negative false interrogative statements in culturological aspect (in Romanian and English), the peculiarities of the "mutual ability to be translated" of the structures with double negation in the discourse, determines translation regularities aimed at the preservation of the communicative purpose of statements in the compared languages.*

Key-words: *enunciative sentences; semantics of negation; languages of different structure; comparative analysis; double negation; negative Romanian/English sentences.*

Înainte de a expune câteva sugestii și observații referitor la stilistica enunțurilor noninterogative, vom prezenta unele teze fundamentale din tema de sintaxă „Clasificarea propozițiilor după scopul comunicării”. Există mai multe puncte de vedere privind clasificarea propozițiilor

după scopul comunicării. După cum afirmă marele lingvist Eugeniu Coșeriu, „*gândirea omului... nu este posibilă fără limbaj (...), în absența limbajului, gândirea ar fi doar reprezentare*” [2, p. 9]. Așadar, gândirea nu se poate reduce doar la judecăți statice, la elemente apreciative sau depreciative, imperative, optative etc. Cu ajutorul propozițiilor enunțiative, comunicarea umană cuprinde afirmații, aserțiuni, descrieri etc. Comunicarea însă atestă și alte momente, cum ar fi atunci când se apelează la propoziții interogative. Doar vorbitorii deja își pun sie și altora întrebări. Așa e și logic, deoarece activitatea legată de punerea întrebărilor, după părerea savantului Petre Botezatu, „*este tot atât de curentă ca și activitatea raționării*” [1, p. 221].

În ciuda generalității principiilor conceptualizării lingvistice a lumii înconjurătoare, imaginile de viziune ale fiecărei națiuni se disting prin unicitatea lor, deoarece fiecare națiune are propriul său substrat mental, din cauza multor factori. Anume factorul lingvoculturologic joacă un rol esențial în construcția tabloului lingvistic al lumii. În mod paradoxal însă chiar și elemente ale gândirii logice în diferite limbi pot fi reflectate într-un mod special. Vom încerca să descriem comparativ, propoziția negativă română și engleză cu fenomenul de negație dublă.

Unul dintre cei mai cunoscuți experți în domeniul limbii engleze, David Crystal, menționează dubla negație în cartea sa *Who Cares about English Usage? An Entertaining Guide to the Common Problems of English Usage*. El abordează această întrebare, deoarece dubla negație este considerată inacceptabilă în limba engleza standard, adică în varietatea sa literară. Dacă structura propoziției române acceptă câteva forme negative concomitent, în limba engleză este imposibil să utilizezi mai mult de o singură formă negativă, de ex.: *În magazinele noastre niciodată nu poți găsi nimic. - You can never find anything in our department stores when shopping*. Spre mirare, Crystal ne prezintă și un alt exemplu dintr-un discurs al unui politician unde se folosesc mai mult decât o negație (You should **not** think there are **no** cases where a strike might **not** be warranted. - **Nu** ar trebui să ne gândim că **nu** există cazuri în care greva **nu** este justificată. Putem observa acest model și în limba rusă: *He следует думать, что не бывает случаев, когда забастовка не окажется оправданной*. Întrebarea pe care o pune Crystal e următoarea: „*oare vorbitorul folosește în mod negativ forme negative, astfel încât să își anuleze semnificația negativă reciprocă? Sau sunt forțate aceste forme negative să creeze un efect dramatic*”. Ascultătorul acestui discurs, potrivit opiniei lingvistului, nu are timp să definească și să decidă care este intenția vorbitorului [5, p. 45].

Crystal a concluzionat că astfel de structuri confundabile duc în eroare foarte mult cititorul sau ascultătorul și, prin urmare, sunt logic și destul de corect criticate de autorii manualelor de stilistică.

Deși viziunile teoretico-practice privind clasificarea propozițiilor după scopul comunicării în limba română sunt variate și contradictorii, majoritatea lingviștilor clasifică propozițiile după scop și conținut în enunțiative și interogative. Cât despre negația în structura propoziției engleze, după caracterul atitudinii față de realitate, așa fel de propoziții sunt bifurcate în afirmative și negative. Negația este adesea însoțită de o declarație atât potențială, cât și realizabilă. Propozițiile care includ negația și afirmația sunt numite negativ-afirmative. Astfel de propoziții pot fi simple sau complexe.

Cercetătorul ieșean C. Dimitriu trimite la două tipuri de propoziții interogative. Conform opiniei sale, se disting „*propoziții prin care se urmărește să se ceară informații și propoziții lipsite de această posibilitate*” [8, p. 29]. În funcție de conținutul real, realizabil sau ireal și de modurile verbale cu care se construiesc, propozițiile (atât enunțiative, cât și interogative) sunt de cinci feluri: propriu-zise (reale); optative; potențiale; dubitative și imperative [3, p. 55]. Din clasificarea pe care o face Gh. Constantinescu-Dobridor rezultă că în limba română se disting două tipuri de propoziții după scopul comunicării: enunțiative și interogative, completate cu trăsături gramaticale clasate în 5 subgrupe (ibidem). Grație acestui bine cunoscut fapt, opinăm și noi pentru două tipuri de propoziții: enunțiative și interogative.

Mulți cercetători care studiază categoria de negație în limba engleză (A. I. Thompson, O. Espersen, A. M. Peschkovskiy, E. Klima etc.), de regulă, își construiesc propriile clasificări

bazate pe referința formală a particulei negative „**not**” (nu) la predicat, pe de o parte, sau la celelalte părți ale propoziției, pe de altă parte.

Doar propoziția cu negație a predicatului este negativă, așa găsim în „Gramatica teoretică a limbii engleze”. Această negație este comună. Se localizează în predicat, mai precis, în partea finită: *You don't understand at all...; It can't be left*. Negarea privată se poate referi la orice parte a propoziției, în afară de predicat: *Not a person could be seen around. I could rely on no one in this matter* [1, p. 180].

În limba engleză, după cum afirmă cercetătorii, există o tendință spre utilizarea preferabilă a indicatorului de negație pe lângă predicat [2, p. 381], [13, p. 250]. Analiza materialului faptic confirmă convingător această afirmație. Într-adevăr, particula „**not**” în engleză se găsește pe lângă verb:

- *I don't think so...; I did not believe it...; You don't know how crazy I am about you...; Don't you know when the other nurses are coming?* (din *A Farewell to Arms* de Hemingway E.). Așa fel de negație în lucrarea data reprezintă 56% din tot numărul de exemple.

Cu toate acestea, în ciuda predominanței clare a negației pe lângă verb, există propoziții unde particula „**not**” are o poziție în fața altor membri ai propoziției (aproape 5% din toate exemplele): *Could I join now? – I'm afraid not now; and, darling, when you're going under the ether just think about something else - not us* (din *A Farewell to Arms* de Hemingway E.).

Propoziția negativă a limbii engleze poate fi structurată nu numai cu particula „**not**”, dar și cu **pronumele negative** (nobody, nothing, none, no - *Nobody wanted to talk about it after that*); **adverbele** (never, nowhere - *Never thought that he was a spy*); **conjunțiile negative** (neither... nor, not... nor, - *But neither of you knew him as I did*). În funcție de poziția sau pozițiile sintactice complicate prin negație, propozițiile pot fi în general negative și parțial negative.

Ca regulă, propozițiile enunțiative aduc o informație în legătură cu un obiect gramatical. Propozițiile interogative cer informații despre un obiect gramatical necunoscut de vorbitor (ființă, persoană, lucru, fenomen), formulând întrebări [3, p. 58]. La o analiză mai atentă, se constată că există două tipuri de întrebări. În prima grupă se mențin întrebările propriu-zise autentice sau „interogative”. Ele solicită o informație și, explicit, presupun un răspuns din partea interlocutorului, căruia îi este adresată. Obligativu sintactic, aceste enunțuri sunt structurate și intonate într-un mod specific. Pentru exemplificare, recurgem la exemple din limba română și limba engleză:

- *Cum te cheamă, măi copile?*

- *Ca pe tatăl meu, Călin... (Luceafărul, M. Eminescu)*

În limba engleză este posibil să existe două negații: în compoziția principală a unei propoziții și într-o construcție cu o formă non-predictivă, de exemplu: *Would it **not** be better **not** to tell your father?*

În grupa a doua, sunt incluse unele categorii de enunțuri care prezintă o contradicție între forma interogativă și conținutul neinterogativ. De exemplu:

- *Mata ai văzut alaltăieri cucoarele?*

- *Cum să nu?* (Ion Druță)

În discursul colocvial modern putem lua un exemplu din romanul lui Lodge ‘How Far Can You Go?’. Prezentăm dialogul între eroii principali:

“*Jolly good,*” said Edward. “*And did you remember to take the specimen?*”

“*Yes,*” said Michael. “*Didn't half make me unpopular on the train, too.*”

Utilizarea propoziției interogative în scopuri neinterogative „trădează” deosebita ei forță expresivă, stilistică: „*Nu-i așa cum ai zis ieri?*”; „*Nu tu ai telefonat?*”; „*Nu vouă v-a revenit locul de cinste?*”.

În etapa actuală a dezvoltării lingvisticii, s-a demonstrat că limba nu se limitează la întrebări cu semantică interogativă standard. În limba engleză, printre propozițiile folosite în funcția secundară (care nu are legătură cu cererea informației), evidențiem enunțurile interogative cu implicare a nuanțelor emoțional-suplimentare. O reacție nedumerită exprimă îndoieli,

dezacord cu părerea vorbitorului. În vorbire, deznodământul este adesea combinat cu emoții legate de surpriză și uimire: „*Wasn't that you who phoned me yesterday?*”

După părerea lui Chakhoyan, re-întrebarea ca un tip special de rostire interogativă poate apărea în două acte comunicative: *re-request-clarification*, adică re-interogare cu privire la structura semantică a rostirii anterioare (elemente predicative sau non-predicative) și o re-întrebare completă, adică re-chestionare, repetând complet structura semantică a enunțului anterior [3, p.84]. Exemple pentru tip re-interogare sunt cuvinte-propoziții: *Really?* și echivalentele lui *Indeed?*, *Yes?*, *So?*, *Is that so?*, *Seriously?*; pentru tip întrebare - re-interogare: *Well?*, *Uh-huh?*, *Yes?*, *Yeah?* și replici de tip: *Beg your pardon?*, *Sorry?*, *Excuse me?*

Sfera „întrebărilor neinterogative” sau false este extrem de largă și eterogenă. Ne vom limita cercetarea doar la ele, eliminând din discuție celelalte tipuri de enunțuri.

Intenția noastră este de a analiza enunțurile care sunt *fals e întrebări*. Ele își au originea în cele de tip interogativ, prezentând o contradicție între formă (interogativă) și conținut (neinterogativ!). Acest model de enunțuri respectă structurarea interogativă propriu-zisă, dar include în sine și o valoare stilistică netă. Folosind interogativele în scopuri neinterogative, „se trădează” deosebita lor forță expresivă, stilistică. Aceasta, pentru că un atare tip de propoziții exprimă, în mod deosebit, uimirea, teama, indignarea, durerea. La o lecturare mai profundă, constatăm că, într-un fel, toate amprente, mișcările sufletului, adesea cele ale eroului liric, pe care mânuitorii condeiului le folosesc, sunt menite pentru a delibera, a argumenta, a descrie, a acuza, a dezaproba, pentru a incita, a convinge cititorul. Ca exemplu, să luăm poezia „Părinții” de D. Matcovschi. Numai meditănd, vom concludiona la ce tonalități poate să ne ducă un vers matcovschian, care conține întrebări dure. Întrebările „De ce...?” cer răspunsuri directe, sincere de la urmași:

De ce nu știm să ne iubim părinții?

De ce nu știm copii cuminți să fim?

Părinții noștri luminoși ca sfinții,

Coborători din dor și suferințe,

De ce nu știm, cinstit, să-i prețuim?

Versurile însă sunt propoziții neinterogative, au numai structură de interogative, ele sunt pline de nostalgie, durere, neliniște sufletească și, totodată creează o atmosferă de respect și admirație. Pe eroul liric îl chinuiește regretul că nu i-a răsplătit pe părinți din plin pentru blândețea, grija și dragostea lor. Și e suficient atât. E mai puternică așa structurată, mărturisită fiind starea de evlavie.

Rolul major al întrebărilor neinterogative este că ele numai pornesc de la o întrebare, dar nu cer răspuns. Este clar că, prin sensul lor, se subînțelege un răspuns la întrebare: „*Nu tu ai moștenit casa părintească? Nu ție îți revine gospodăria?*”

Întrebările pe care le utilizăm în limba engleză zi de zi se numesc negative. *Oare nu o cunoști?*- *Don't you know her?*; *De ce nu poți s-o ajuți?*- *Why can't you help her?* Pentru a construi corect asemenea tip de întrebări, e nevoie de unele nuanțe ale utilizării particulei „not”. În limba română întrebăm – *Tu ai răspuns la scrisoare ei? Tu nu ai răspuns la scrisoarea ei?*, exprimând mirare. În limba engleză întrebăm – *Did you answer her letter? Didn't you answer her letter?* Acest tip de întrebare exprimă: mirare, iritare, admirație, obținerea confirmației.

Așadar, e logic să studiem problema ca obiect de discuție și în sintaxă, și în stilistică. În plan comparativ, ea poate fi tranșată și în mai multe limbi, chiar diferite la origine. Noi ne oprim atenția la limba română și cea engleză. Studiarea acestui fenomen sintactic nu este un caz izolat, pentru o limbă, să zicem, româna sau engleza, ci se înscrie în tabloul complex al invaziei în plan contrastiv. Atât vocabularul, sintagmele, cât și tipologiile morfosintactice dintr-o limbă se pot reflecta în alta (indiferent – limba națională asupra celei străine sau invers). Punându-le în paralelă, constatăm că în ambele limbi enunțurile interogative false sunt formulate cu ajutorul mai multor mijloace specifice propozițiilor interogative propriu-zise. Cum ar fi: a) cuvintele interogative – pronume sau adjective interogative (care, cine, ce, cât); adverbe pronominale interogative (cum, când, unde); adverbe și locuțiuni adverbiale: (au, oare, nu

cumva); b) intonația interogativă și c) ordinea cuvintelor. De exemplu: *Cum să mai vorbești cu ea? Ce să vezi? De unde atâta putere? Cum crezi, vom mai ieși din casă?*

Pentru a vedea, comparativ, ce reprezintă ponderea semantică a interogativelor false negative este destul să ne oprim la două tipuri:

a) răspuns interogativ afirmativ, ca în exemplul:

- *Mamă! Da el sara nu cinează*
- *Da cum să nu cineze?* (Folclor);
- *Ei, ne poștiți în casă?*
- *Apă de ce să nu vă poftim?* (Poveste)

Observăm că din replica interlocutorului se reia, de regulă, verbul, care trece la modul conjunctiv și la forma negativă, modificându-și persoana și/ sau numărul (în funcție de situație), iar înaintea verbului se adaugă „de ce” sau „cum”.

b) formule interogative care cuprind adverbul „cum”. De exemplu:

- *Poate te necăjiși?*
- *Cum să nu?* (Folclor);
- *Dar mormântul îl îngrijește cineva?*
- *Păi cum să nu?* (Poveste)

Răspunsurile cu adverbul „cum”, „da cum”, „oare cum” conservă, păstrează „conjunția” conjunctiva „să”, rămășiță a modului conjunctiv la care era verbul înainte de omitere. (O prezentare a problemei în discuție exhaustive științific și practice o găsim la: Iorgu Iordan [11, p. 69; 111; 222-225; 250]; Florica Dimitrescu [7, p. 280-281]; Laurenția Dascălu [6, p. 39-46].

Ne dăm seama de semnificația acestor valori semantice, care ne frapează și ne îndeamnă la cât mai multe exemple. Un caz deosebit de interesant îl formează falsele întrebări utilizate frecvent în cadrul dialogului și, mai ales, al narațiunii. De exemplu:

- *Ce tot țiți și croncănești,*
Ori de mine te gătești?
- *Grușor, drăguțul meu,*
Ce mă blestemi așa rău? (Balada „Novac și corbul”);
- *Când să te duc și pe tine la club – deseară mergi?*
- *Cine o să mai cânte?* (Ion Druță)

Dialogul reprezintă o modalitate reușită prin care putem urmări procesul de pătrundere a unor elemente de negație în limbajul viu al diferitor limbi. Dacă construcția dialogului respectă principiul conversației orale, atunci se întrunește aspectul sintactic cu cel lexical corespunzător. Apar noi valențe semantice și expresive odată cu apariția răspunsului la întrebare. Dar, interesant, tot prin întrebare. De exemplu:

- *Stăpâne, să nu bănuiești, da-am să zic și eu o vorbă: de ce nu te însori?*
- *Ce vorbești tu, măi Chirică? Dacă nu m-am însurat eu când am fost de însurat, apoi la vremea asta ți-ai găsit să mă însor?* (Ion Creangă);
- *Vii și tu la teatru?*
- *Da de ce să vin? Ce n-am văzut?*

Dialogul conferă caracter oral exprimării în mesaj nu numai prin simpla succesiune a replicilor, cu aspect convingător, sau prin faptul că mediază includerea în vorbire a numeroaselor elemente și procedee orale, ci și prin modul său de organizare. Pornind de la aceste considerații, ne propunem să examinăm un aspect al construcției dialogului pe baza enunțurilor negative, tot în plan comparativ: limba română – limba engleză. De exemplu:

- *Da de unde ești tu, măi țică? Și ce cauți pe-aici, spaima câinilor?*
- *De unde să fiu, bădică? Ia, sunt și eu un băiet sărman, din toată lumea, fără tată și fără mamă, și vreu să intru la stăpân.* (Ion Creangă)

Tot în sprijinul mișcării replicii se produce și accentuarea verbului predicat la forma negativă. Plasarea verbelor la forma negativă este un procedeu de evidențierea a aceleiași intenții: „Nu cu mine ai vorbit ieri?”; *Chiar nu te interesează de unde știu?*”etc.

La nivelul sintaxei, sunt situații însă când un anumit enunț nu dispune de capacitate pentru a actualiza, fără echivoc, interpretarea tipului de propoziție (enunțiativă sau interogativă). Vorbitorul ține să evidențieze, să sublinieze spusele sale printr-o accentuare a conținutului unității sintactice dependente la nivelul unității regente. Acestea sunt propozițiile RETORICE. Ele nu solicită un răspuns. Sunt formulate „*pentru a transmite indirect o opinie ce trebuie subliniată, pentru că ea este menită a sugera un răspuns mintal evident*” [9, p. 217]. La elaborarea mesajului, interogativa retorică nu așteaptă un răspuns, ci ea transmite informații. Aspectul informativ nu e în drept a echivala, a pune semnul de egalitate între forma retorică și propoziția enunțiativă. Într-adevăr, interogativa retorică echivalează cu o enunțiativă, însă ea transmite informații lansate într-un fel anume, trecute prin filiera propriului „eu”. După părerea lingvistului Tudor Vianu, „*peste știrea nudă, se adaugă aureola unei ambianțe subiective*” [14, p. 25]. Informația pe care o transmite interogativa retorică poartă amprenta autorului, mișcând sufletul cititorului. De exemplu:

De ce pana mea rămâne în cerneală, mă întrebi?

De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i de la trebi?

De ce dorm îngrămădite între galbenele file

Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile? (Scrisoarea II, M. Eminescu)

Avem situații când interogativele retorice sunt însoțite și de răspuns. Intenția celui care pune întrebarea retorică este de a argumenta o problemă în mod reliefat, cu multă claritate (căci numai un răspuns argumentat este și convingător!). Și ca un bun exemplu de răspuns la întrebarea retorică ne servesc, în continuare, versurile din *Scrisoarea II*:

Și de-aceea de-azi-nainte poți să nu mă mai întrebi

De ce ritmul nu m-abate cu ispita de la trebi

De ce dorm îngrămădite între galbenele file

Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile...

Cercetătoarea Sabina Corniciuc propune, cu suficiente argumente, ca interogativele retorice care au un răspuns să fie numite „*actoricești*”, motivând că „*ele nu fac apel la cunoștințele altuia în scopul obținerii de informații, ci constituie doar un prilej ca să întărească și mai mult sensul implicit al interogației...*” [4, p. 88].

În cazul în care analizăm propozițiile interogative în plan stilistic, ținem cont de clasarea lor în: a) invocații retorice și b) interogație retorică. Distanța se face prin menirea lor clară. INVOCĂȚIA RETORICĂ este un procedeu prin care autorul se adresează unui personaj absent (zeitate, muză, persoană apropiată sufletește ori spiritual). De exemplu:

„Cum nu vii tu, Țepeș Doamne, ca, punând mâna pe ei,

Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei...?” (Scrisoarea III, M. Eminescu)

Pe când INTEROGĂȚIA RETORICĂ este adresarea prezentată printr-o întrebare unui interlocutor imaginar, fără să se aștepte răspuns. Răspunsul fie că este implicit distinct, sugerat de felul în care este formulată întrebarea, fie că nu există în general. De cele mai multe ori interogația retorică e o afirmație ascunsă într-o formulă interogativă, pentru a impresiona cititorul: „*Voi sunteți urmașii Romei?*” (Scrisoarea III, M. Eminescu) sau: „*Unde ești, copilărie, cu pădurea ta, cu tot?*” (*O, rămâi...*, M. Eminescu)

Au poți să-ți uiți pe-o clipă graiul,

Au poți să-l treci la amintiri?

Fără de grai – ca fără casă:

Cum să trăiești? Cum să respiri? (*De parcă te ascultă Eminescu*, Vasile Romanciuc)

Valorificarea limbii vorbite comune și a limbii vorbite populare nu se reduce la includerea în textul literar a numeroase procedee orale. Așa cum am încercat să arătăm, limbajul supune elementele oralității (negativele) unui proces de prelucrare originală, ale cărei consecințe pot fi urmărite la nivelul construcției dialogului, dar și în planul mai larg al expresiei artistice. Complexitatea organizării construcțiilor interogative directe, false ori dialogate de tipul celei la care

ne-am referit, nu diminuează caracterul științific al limbii române sau engleze. Formele stilului vorbit, pe care se întemeiază, dimpotrivă, îl reliefează, amplificând efectele orale ale enunțului.

Bibliografie:

1. BOTEZATU, Petre. *Erotetica – logica întrebărilor*, în *Logica interogativă și aplicațiile ei*, - București: Editura științifică și enciclopedică, 1982, p.109 -145.
2. COȘERIU, Eugeniu. *Prelegeri și conferințe*. Supliment la „Anuarul de lingvistică și istorie literară”, tom. XXXIII, 1992-1993, seria A-lingvistica. Iași, 1994. 189 p.
3. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, Gheorghe (Constantinescu). *Sintaxa limbii române*. București: Editura Științifică, 1998. 568 p.
4. CORNICIUC, Sabina. *Potențialul științific al interogațiilor retorice*. In: *RLSL*. 1995, nr. 1, p. 83-90.
5. CRYSTAL, David. *Who Cares about English Usage? An Entertaining Guide to the Common Problems of English Usage*. London: Penguin Books, 1984. 45 p.
6. DASCĂLU, Laurenția. *Câteva „răspunsuri interogative” și intonația lor în limba română*. In: *SCL*. 1982, nr. 1, p. 39-46.
7. DIMITRESCU, Florica. *Procedee de afirmație în limba română*. In: *SCL*. 1955, nr. 3-4.
8. DIMITRIU, Corneliu. *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*. Iași: Junimea, 1982.
9. DRAGOMIRESCU, Gheorghe. *Mică enciclopedie a figurilor de stil*. Chișinău: Știința, 1993. 239 p. ISBN 5376017818
10. HEMINGWAY, Ernest. *A Farewell to Arms*. M.: Менеджер, 2006. 336 c.
11. IORDAN, Iorgu. *Stilistica limbii române*. București, 1975.
12. LODGE, David. *How Far Can You Go?* London: Penguin Books, 1981.
13. KLIMA, E. S. *The structure of language. Readings in the philosophy of language*. Englewood Cliffs, 1964. p. 246-323.
14. VIANU, Tudor. *Arta prozatorilor români*. Chișinău: Editura Hiperion, 1991.
15. ИВАНОВА, И. П., БУРЛАКОВА, В. В., ПОЧЕПЦОВ, Г. Г. *Теоретическая грамматика английского языка*. М.: Высшая школа, 1991. 285 с.
16. ЕСПЕРСЕН, О. *Философия грамматики*. М.: КомКнига, 2006. 408 с.
17. ЧАХОЯН, Л. П. *Синтаксис диалогической речи современного английского языка*. М.: Высш. шк., 1999. 166 с.